

MEDIAATTORI 1/2022

Mediaattori



**MEDIAKASVATUKSEN
TIEDOTUSLEHTI**

voima

MEDIAATTORI Mediaattori on Voima-lehden mediakasvatuseron liitteenä julkaistava tiedotuslehti. Siinä esitellyt opetusmateriaalit on koottu yhteistyössä Mediakasvatuseron kanssa. Voiman 1/2022 ja sen Mediaattori-liitteen ohjausryhmään ja/tai sisällöntuottamiseen on osallistunut edustajia Mediakasvatuserasta, Koulukinosta, Häiriköt-päämajasta, BMOL ry:stä, Äidinkielen opettajain liitosta, Kuvataideopettajat KUVIS ry:stä, Nuorten Ääni -toimituksesta, Tikkurilan lukioista, Helsingin työväenopistosta, Uutismedian liitosta, Lapin yliopistosta ja Suomen Rauhanpuolustajista. Voiman vastaavana päätoimittajana on Emilia Kukkala ja liitteen Hanna Niittymäki. Suuren osan jutuista ovat tuottaneet Rauhanpuolustajien Tottelemattomuusakatemia opiskelijat. Painopaikka: Alma Manu Tampere. Painos 60 000.

Kannen kuva:
Miro Johansson

Kuvat: Miro Johansson

Pääkirjoitus

Anna median kasvattaa

TÄYTÄN TÄNÄ VUONNA 50. Alan pikkuhiljaa ymmärtää, mitä tarkoitetaan meemillä. Tai ainakin luulen niin. Osallistuin hiljattain sivustaseuraajana **Kyösti Salokorven** meemityöpajaan. Oli mahtavan kiinnostavaa oppia asioita itselle ihan vieraasta maailmasta. Miten loistokas työkalu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen meemit voivat olla. En vielä silloin rohkaistunut virittämään omaa tuotantoa.

Huumori on sekä ihana että pelottava vaikuttamisen väline. Niin, huumorista kai meemeissä on kyse. Huumori on ihanaa, koska täytyyhän tässä pandemian ja ekokriisin runnomassa ihmislaboratoriossa saada nau-raa. Huumori on pelottavaa, jos se toteutetaan ilkeillen toisten kustannuksella ja ne toiset eivät kenties osaakaan ottaa sitä ihan huumorilla. Paras meemi-huumori on mielestäni sellaista, jossa irvaillaan itselle tai niille vii-teryhmille, joihin kuulutaan tai sitten erilaisille ilmiöille kuten kapitalismille tai personoimattomille tahoille kuten patriarkaatille ja hallitukselle. En osaa kuiten-kaan nauttia sellaisesta huumorista, jossa pyritään no-laamaan omaista mielestä väärämielinen henkilö, edes silloin kuin väärämielisyyys olisi niinkin räikeää kuin vaikkapa **Trumpin Donaldin** tapauksessa.

Oli jälleen ilo sukeltaa maamme mediakasvatuksen resursseihin. Tämän lehden vinkkien perusteella voit al-kaa mediakasvattaa itseäsi jos sun minkä teemojen pa-rissa. Jos sinulla sattuu olemaan työssä tai vapaa-ajalla sopivia kasvatuksen kohteita niin laita hyvä ja kriittinen mediakasvatus kiertämään!

Aina on syytä miettiä, kenen ääni pääsee mediassa kuuluviin ja miksi? Mitä olisi tehtävissä sen suhteen, et-tä tuo äänien kirjo laajenisi mahdollisimman suureksi kuoroksi? Mikä on juuri sinun roolisi maailman media-meressä?

Tapasin suositun meemitilin ylläpitäjän, **@pika-kahvimemegirlin**. Hän sanoi lohdullisesti, että kyllä vanhemmatkin naiset voivat perustaa meemitilejä. On kuulemma olemassa jo ainakin **@meemimamma** ja **@meemiboomeriitta**. Liittysisinkö kuuroon? Hmm...

HANNA NIITYMÄKI

Kirjoittaja on rauhankasvattaja, opettaja ja kaikenlaisen maailmanparannuksellisen kasvatus työn sekatyöläinen.



Pikakahvia



Meemit ovat väline matalan kynnyksen kansalaisaktivismiin. Niiden avulla voi vaikuttaa ja viihdyttää ja saada yllättävänkin ison yleisön ajatuksilleen.

teksti **LIISA ILKKA** kuva **MIRO JOHANSSON**

INTERNET JA SOSIAALINEN media muuttavat maailmaamme. Siinä missä yhteiskunnallinen satiiri en-nen rajoittui teattereihin ja julkais-tuihin teoksiin, nykyisin kuka vain voi avata tilin ja kahmia tuhansia seuraa-

jia mielipiteillään. Motivaationa voi olla halu vaikuttaa, viihdyttää tai luoda jotain uutta. **Pikakahvimemegirl**-meemitili syntyi täyttämään yhden tyhjiön. Tätä juttua kirjoittaessa tiliä seuraa noin 16 000 Instagramin käyttäjää. Meemien kieli on



ja patriarkaattia

päällepäin kevyttä ja arkipäiväistä, mutta niiden sanoma on kantaaottava. Jopa niin kaantaaottava, että tiliä tekisi mieli ajatella aktivisminä.

”Aktivismilta odotetaan puhdasoppi-suutta ja strategisuuutta. Meemini liittyvät enemmän oman elämäni konflikteihin, niiden keskiössä ovat minun kokemukse- ni. Tottakai yritän olla tietoinen asioista, mutta en kutsuisi itseäni aktivistiksi”, sa- noo tilin ylläpitäjä.

Instagramia selatessa olemme tottu- neet kohtaamaan aktivisteja, influence- reita ja taiteilijoita. Meemeissä on piirteitä näistä kaikista, mutta ilmiönä ne ovat ko- konaan oma luokkansa. Niitä määrittää tietynlainen estetiikka. Pikakahvime- girlin kuvaštona toimivat kohujulkikset ja kulttielokuvien tähdet. Antikapitalis- tiseen sisältöön heijastettuna ne luovat kiinnostavan ristiriidan.

”**Paris Hiltonin** kaltaiset henkilöt edustavat kiellettyä naiseutta. Tunnetta siitä, että jos haluaa olla vakavaſti otet- tava, niin täytyy tekeytyä tietynlaiseksi. Ikään kuin olemalla kaunis ja seksikäs asettaisi itsensä pelkästään objektiksi, vaikka laittautuminen on osa itseilmaisua ja tavallaan taidemuoto.”

Suosioſta päätellen kokemus on yle- inen. Toinen keskeinen osa tiliä on seu- raajien kanssa käydyt keskustelut. Arkis- toista löytyy pitkiä ja henkilökohtaisiakin viestejä liittyen meemeissä käsiteltyihin aiheisiin, vaikka harva tietää edes tilinpi- täjän etunimeä.

”Anonymiteetti on osa meemiskeneä ja brändiä.”

Meemitilit muodostavat kuitenkin tii- viin yhteisön.

”Siihen eivät kuulu pelkästään tilien ylläpitäjät, vaan kaikki, jotka ovat raken- tamassa keskustelua. Se on vähän kuin maailma maailman sisällä. Minulla on

monenlaisia seuraajia. Kaikki eivät var- maſti jaa kaikkia arvojeni ja eri ihmisiä kiinnostavat eri jutut.”

Monipuolinen seuraajakunta, suuri määrä ihmisiä ja aktiivista kanssakäymis- tä. Kuulostaa hyvältä välineeltä levittää ajatuksia. Onko meemitileillä tulevaisuus yhteiskunnallisessa keskustelussa?

”Se on mielenkiintoinen kysymys. Kyllähän niillä on jonkinlaista poliittista painoarvoa. En kuitenkaan koe meemi- tilejä vallankäyttäjiksi siinä mielessä, että me sanelisimme ihmisille mitä mieltä olla tai mitä pitäisi tehdä. Tuntuu että monet, jotka seuraavat poliittisia meemejä, ovat jo valmiiksi aika valveutuneita.”

Pandemia on ajanut suurimman osan meistä koteihimme. Vaikka fyysisesti elä- mä saattaa tuntua paikalleen jämähtä- neeltä, tilanne on netissä päinvastainen. Meemit iskeytyvät tajuntaan nopeasti. Ne ovat ensisijaisesti tapa reagoida. Kun jotain järisyttävää tapahtuu, heijastuu se nopeasti tuttuihin kuvapohjiin. Toisinaan voi olla hankalaa hahmottaa, mistä mil- loinkin on kyse.

”Kaikkia meemejä ei aina tajua ja se on ihan normaalia. Meemien formaatti on sellainen, että sitten sitä vain siirtyy eteenpäin. Meemit ovat helppo kulutuk- sen kohde, ne eivät vaadi juuri mitään. Jos haluaa sisälle meemimaailmaan, niin ainoa keino on oikeastaan niiden seura- minen.”

Somessa kasvaneille nuorille meemit kuuluvat luontaisesti viestintään. Niiden käyttö tuskin vaatii opettelua, mutta tul- kintaan voisi olla tarjolla enemmän työ- kaluja.

”Meemit median muotona on ehdot- tomaſti käsittelemisen arvoinen asia jopa kouluissa. Niissä näkyy aina tekijän mieli- pide ja arvot. Ne eivät ole objektiivisia.”



Mitä ummikon pitäisi tietää meemeistä?

TEKSTI **DARIA TARKHOVA**

”**A** RKIKIELESSÄ meemi on kuva, jossa on tekstiä ja se on jollain tavalla hauska. Alkuperäisessä tarkoituksessa meemi on tarkoittanut kulttuurista yksikköä, joka leviessään muokkautuu. Eli se voi olla mikä vaan, vaikka TikTokin tanssivideo, jossa varioidaan samaa teemaa,” sanoo **Saara Särmä**, aktiivisti, feminiſti, taitei- lija, tutkija, sekä tulevan meemikoulun opettaja.

Meemeiksi kutsutaan myös Sär- män ylläpitämän tumblr-sivun kokoel- maa miespaneeleista. Sivun nimi on ”Congrats, you have an all male panel!”

Jokaiseen kuvaan on lisätty ”Hoffsome stamp of approval”, eli kuva Ritari Äs- sää näytelleestä **David Hasselhoffista** peukuttamassa. Yhdistelmä on nerokas, sillä se yhdistää yltiömaskuliinisuuden eri puolet ja saa sen nauramaan itselleen.

Särmän mukaan ei pidä hätäntyä, vaikka meemejä ei aina tajuaisi. Nekin, jotka ovat paljon meemien kanssa teke- misissä, eivät aina ymmärrä, mistä mee- missä on kysymys. ”Meemit ovat joskus sillä tavalla absurdeja, että niitä ei edes tutkijana pysty paloitlelemaan osiin, ja selittämään miksi juuri tämä meemi on hauska”. Meemejä kuitenkin oppii luke-

maan ja tulkitsemaan katsomalla niitä. Särmä kannustaa tutustumaan niihin avoimin ja uteliain mielin.

”Eräs Twitter-käyttäjä syötti teko- älyyn tuhat meemiä, joiden avulla te- koälyn piti oppia tekemään meemi. Tuloksena oli meemi, jossa pallon muo-

toinen hanhi sanoo ’GOOTS’,” kertoo Särmä. Twitter-ketju lähti lentoon, ja GOOTS-hanhi joutui eri konteksteihin. Hanhi ilmeſtyi esimerkiksi Isän ja Pojan kylkeen, ”The Father and The Son and The Holy Goots”.

Onko meemi-huumorilla rajoja? Saa- ko mille tahansa nauraa?

”Henkilökohtaisesti voi naurattaa vaikka mikä, mutta on tärkeää harkita, millaisia meemejä levittää eteenpäin. Lisäksi on hyvä miettiä, mille tässä nautetaan, ja onko kyseinen meemi esi- merkiksi ulossulkeva.” Särmä mainitsee ’punch up’ -periaatteen; myös meemien kohdalla voi miettiä, nautetaanko valtaa pitävien vai heikommassa asemassa ole- vien kustannuksella.”



Vapaa mediasivistystyö

TEKSTI MIKKO KETTUNEN JA SARI ANTIKAINEN, HELSINGIN TYÖVÄENOPISTO KUVA JONAS SVIDRAS/PEXELS

"VAPAAN sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta". Näin alkaa laki vapaasta sivistystyöstä. Toisin sanoen laki, joka takaa, että Suomessa järjestetään myös sellaista koulutusta, jota tutkintotavoitteet eivät sido.

Helsingin työväenopisto perusti vuonna 2016 median ainealan, jonka tarkoitus on edistää

medialukutaitoa käytännössä, nimenomaan aikuisten omia tarpeitaan kuunnellen. Taustalla oli huomio siitä, että media on ottanut yhä suuremman roolin ihmisten elämässä. Medialle on suuri vaikutus muun muassa siihen, millä tavalla yhteiskunnallisia kysymyksiä käsitellään ja miten yhteisistä asioista demokratiassa päätetään. Erityisesti sosiaalinen media on todistetuistikin toiminut välineenä, jota hyväksikäyttäen voidaan muokata ratkaisevasti äänestyskäyttäytymistä. Median aineala asetti tavoitteekseen sekä tarjota työkaluja uusien medioiden käyttämiseen

että opastaa eri medioiden käyttäjiä toimimaan haasteellisenkin mediasisällön äärellä aktiivisina, demokraattisia arvoja puolustavina kansalaisina.

Opisto laati vuonna 2021 aikuisten medialukutaidon edistämiseksi opetussuunnitelman. Suunnitelma vastaa kolmenlaisiin tarpeisiin: teknisiin taitoihin, ilmaisullisiin taitoihin sekä kommunikaation ja käsitteellisen ajattelun taitoihin eli toisin sanoen käyttötaitoihin, tuottamisen taitoihin ja ymmärryksen taitoihin.

Kurssit ovat usein pintatasolta tarkasteltuna perinteistä mediaopetusta, mutta sisään on leivottu vaativiakin mediakasvatussisältöjä. Esimerkiksi digikuvauskursseilla voidaan opetella kameran käyttöä ja valokuvauksen tekniikoita, mutta kuvaustehtävissä hyödynnetään paikoin semiotiikan menetelmiä kuvan tulkinnaasta. Kuvaa opetellaan rakentamaan ja purkamaan monin tavoin.

Medialukutaidon perusteisiin voi sukeltaa yleisluennoilla, joilla käsitellään digitaalisia mediaympäristöjä ja perehdytään muun muassa media-alustojen ansaintalogiikkaan. Keskustelut edesauttavat analyttisen medialukutaidon kehittymistä ikään kuin huomaamatta, kun osallistujat voivat jakaa kokemuksiaan, arvioida palveluiden tuottajien motiiveja sekä vaihtaa ideoita hyivistä käytännöistä.



Caawinaad-materiaali medialukutaidon testaamiseen ja valeuutisten tunnistamiseen

TUOTTAJA: Mediakasvatusseura & Suomi-Somalia Seura

SISÄLTÖ: Verkkotestejä ja korttipakka, joiden avulla voi testata ja vahvistaa medialukutaitoaan. Materiaalit saatavilla suomeksi ja somaliaksi.

Uudet lukutaidot -kehitysohjelman virtuaalikalvitunnit

TUOTTAJA: KAVI

SISÄLTÖ: Käytännönläheisiä puheenvuoroja pedagogisen toiminnan ja hyvän osaamisen kuvausten toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa sekä perusopetuksessa.

Nuori ja media - 7 vinkkiä digiajan kasvattajalle

TUOTTAJA: Mannerheimin Lastensuojeluliitto

SISÄLTÖ: Vinkkejä vanhemmille ja kasvattajille nuoren tasapainoisen ja vastuullisen mediankäytön sekä mediataitojen kehittymisen tukemiseen.

Digiprofiilitesti

TUOTTAJA: Sitra

SISÄLTÖ: Testi auttaa ymmärtämään omaa digitaalista käyttäytymistä sekä vaikutusmahdollisuuksia itsestä kertyneen datan käyttöön. Testin lopussa saa oman digiprofiilin sekä vinkkejä, joiden avulla voi suojata yksityisyyttä ja ymmärtää digitaalisen maailman lainalaisuuksia paremmin.

Digisammon takojat

TUOTTAJA: KAVI, FiCom ry, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Lastenlinkit.fi, Lions-liitto ry, Tietosuoja-valtuutetun toimisto, Verke ja Viestintävirasto

SISÄLTÖ: Perustietoa ja tehtäviä big datasta ja tiedon keräämisen hyödyistä ja riskeistä. Kohde-ryhmänä ovat yläkoululaiset ja sitä vanhemmat.

Tuota ja tulkitse

TUOTTAJA: Mediakasvatusseura

SISÄLTÖ: Materiaali ohjaa mediasisältöjen arviointiin sekä niiden vastaanottamisen ja kuluttamisen että tuottamisen ja levittämisen näkökulmista.

Tubekulttuurin perusteet

TUOTTAJA: Aikakausmedia, A-lehdet

SISÄLTÖ: Itseopiskeltava avoin verkkokurssi, joka auttaa kasvattajia hyödyntämään YouTubea

mediakasvatuksessa. Aiheet: Miksi kasvattajan pitää tuntea tubekulttuuri?, Tubettajien suosion salaisuus, Valta ja vastuu, Mainonta tubettajien videoilla, Tubettamisen hyödyt

Kuluttaminen ja medialukutaito

TUOTTAJA: Eetti

SISÄLTÖ: Oppimateriaali sisältää opettajille materiaaleja ja valmiita työpajarunkoja viherpesun, mainonnan ja vastamainoksien käsittelyyn. Lisäksi materiaaleista löytyy tehtäviä oppijoille. Materiaalit on suunnattu yläkouluun ja toiselle asteelle.

Aikamatkaajat

TUOTTAJA: KAVI, Mediametka, Mediakasvatusseura, SKS, Kulttuuriperintökasvatuksen seura, Lions-liitto ry, OPH, Valokuvataiteen museo

SISÄLTÖ: Oppaassa pohditaan oman jäljen jättämistä, tulevaisuutta ja toimia sen puolesta. Näihin kolmeen näkökulmaan sisältyy harjoituksia, jotka on sovellettavissa eri ikäisille lapsille ja nuorille.

Huijausinfo.fi

TUOTTAJA: Kuluttajaliitto

SISÄLTÖ: Huijarit kuriin! -hanke keskittyy digihuijausten ennaltaehkäisyyn ja huijausten uhrien tukemiseen. Tavoitteena on lisätä tietoisuutta eri-

Ruuduissa piilee riski

TEKSTI JA KUVA
JULIUS HALME

KAIKILLE meille on varmasti kertynyt normaalia enemmän ruutu-aikaa parin viime vuoden aikana, mutta kun huomaa puhelimen loputtomine somefeedeineen tai pelikonsolin ohjaimen kasvaneen kädenjatkeeksi, kannattaa nostaa katseensa kuvaruudulta ja miettiä mahdollista digitaukoa.

Pandemian peruttua harrastukset sekä suljettua uimahallit, kirjastot ja nuorisotalot, lasten ja nuorten ruutu-aika on noussut 44,2 prosenttia erään teleoperaattorin teettämän tutkimuksen mukaan. Tämä on paljon, sillä suomalaisten ruutu-aika oli jo valmiiksi korkea. Pelkästä ruutuajan määrästä ei kuitenkaan tarvitse huolehtia, vaan sen laadusta.



laisista huijauksista netissä: Miten tunnistaa huijausyritys ja miten toimia, jos joutuu huijatuksi?

Mediakasvatusmateriaalia etäopetuksen tueksi

TUOTTAJA: Mediametka ry
SISÄLTÖ: Valmiita harjoituksia peruskouluun monilukutaidon opettamiseen. Teemoina esim. mainonnan lukutaito, journalismi, disinformaatio ja oman elämän dokumentointi.

Medialukutaitoa vastamainoksista

TUOTTAJA: Eetti
SISÄLTÖ: Opas neuvoa, kuinka ohjataan (10 + vuotiaille) sopiva vastamainostyöpaja. Tavoitteena on opettaa lapsia ja nuoria tarkkailemaan systemaattisesti markkinointiviestintää sekä keskustelemaan tuotteiden taustalla vaikuttavista ilmiöistä.

Yle Triplet - Uutisista oppimateriaalia

TUOTTAJA: Yle
SISÄLTÖ: Palvelu auttaa kytkemään ajankohtaiset asiat osaksi opetusta. Tripletin ydin on jokaiseen uutisvideoon tehty taustamateriaali ja tehtävät. Sovelluksen tavoitteena on opettaa oppilaille medialukutaitoa sekä luoda linkki koulussa opettavien asiasisältöjen ja uutisten välille.

Mediataidot hyvinvoinnin tukena

TUOTTAJA: Mediakasvatusseura
SISÄLTÖ: Materiaali opiskelijoiden hyvinvointiosaamisen sekä mediataitojen kehittämisen tueksi. Suunnattu ensisijaisesti toisen asteen opettajille; soveltuu myös yläkouluikäisille.

DIGIFIT-kirppu

TUOTTAJA: Mannerheimin Lastensuojeluliitto
SISÄLTÖ: 3.–9.-luokkalaisille sopivia tehtäviä, jossa DIGIFIT-kirppua pelaamalla pohditaan ja keskustellaan, millaiset asiat median käytössä voivat lisätä tai vähentää mielen hyvinvointia.

Opas tasapainoiseen digiarkeen

TUOTTAJA: Mediakasvatusseura
SISÄLTÖ: Opas herättelee pohtimaan omaa median käyttöä ja sen vaikutuksia omaan ja läheisten hyvinvointiin sekä antaa vinkkejä tasapainoiseen digiarkeen. Mukana myös vanhempainiltamateriaali.

Pullopостia mediameressä

TUOTTAJA: KAVI, Mediakasvatusseura, PEN, Metka, Yle Oppiminen
SISÄLTÖ: Miten media, empatia ja vuorovaikutustaidot liittyvät toisiinsa? Materiaali sisältää tietoa, tehtäviä ja toimintamallin vuorovaikutus- ja empatiataitojen kehittämiseksi mediakasvatuksen keinoin.

Se, mitä puhelimella tai muulla päätteellä tehdään, määrittelee ruutuajan haitallisuuden. Etenkin passiivinen ruutu-aika, kuten digitaalisten sisältöjen kuluttaminen tai rutiininomainen pelaaminen, ovat liiallisissa määrissä tutkitusti haitallisia.

Sosiaalinen media ja videopelit on suunniteltu aiheuttamaan mielihyvää tuottavia dopamiiniryöppyjä käyttäjissään. Aivot tottuvat näihin ryöppyihin ja yhdistävät ne ärsykeisiin, kuten Instagram-tykkäykseen tai videopeliruudun vilkkumiseen. Jatkuva toistaminen muovaa aivojen palkitsemisjärjestelmää, jolloin somea tai peliä käytetään tiheämmin ja pidempään. Tämä saattaa johtaa riippuvuuteen.

Someriippuvuudessa henkilö on liioitellun huolestunut siitä, mitä sosiaalisessa mediassa tapahtuu. Pakonomaiseen somen selaamiseen tuhrautuu niin paljon aikaa ja energiaa, että se häiritsee muuta elämää, kuten opintoja, töitä, ihmissuhteita tai mielenterveyttä.

Digipeliriippuvuuteen puolestaan on löydetty tiettyjä altistavia tekijöitä. Jos psykologiset perustarpeet eivät täyty oikeassa maailmassa, niitä etsitään virtuaaliympäristöistä. Myös yksinäisyys ja eskapismi ajavat pelaajia riippuvuuteen. WHO ilmoittikin lisäävänsä ongelmallisen verkkopelaamisen kansainväliseen tautiluokiteluunsa. Digiriippuvuuden neuropsykiatrisia oireita ovat muun muassa masennus, ahdistuneisuus, syömishäiriöt ja keskittymiskyvyttömyys.

Sosped-säätiön Digitaaliset riippuvuudet -kokonaisuus tarjoaa tietoa ja vertaistukea ongelmalliseen digipelaamiseen ja sosiaalisen median käyttöön.

Digirajaton, Somerajaton ja Pelirajaton

TUOTTAJA: Sosped-säätiö
SISÄLTÖ: Tukea ja tietoa erilaisiin riippuvuuksiin.

Lapset ja media

TUOTTAJA: MLL
SISÄLTÖ: Sivustolta löytyy tietoa ja vinkkejä eri ikäisten lasten median käyttöön ja mediakasvatukseen liittyen. Mukana on tietoa ja ideoita mm. sosiaalisesta mediasta, digitaalisesta pelaamisesta sekä lapsille sopimattomista mediasisällöistä.

Mieletöntä valoa

TUOTTAJA: Sosped-säätiö
SISÄLTÖ: Mieletöntä valoa tarjoaa media- ja kulttuurialan oppimis- ja harjoittelumahdollisuuksia haaštavassa tilanteessa oleville nuorille aikuisille.



Seksipositiivista mediakasvatusta

Seksikulttuuri ja sen mukana seksuaalikasvatus muuttuvat yhä moninaisempaan suuntaan. Pornon katselu on osa monen nuoren elämää, eikä kasvattajan ole syytä siitä panikoitua, vaan puhua aiheesta positiivisesti ja vailla häpeää.

TEKSTI JA KUVA JULIA JERNVALL

S **EKSUAALIKASVATTAJA Petra Kankare** on laatinut *Mediaseksin lukutaitoa nuorille* -oppaan (KAVI 2021). Hänen mielenkiinnon kohteita ovat nuorten pornokasvatus sekä seksuaalisen häirinnän vähentämiseen tähtäävä työ. Oppaan tavoitteena on media- ja seksuaalikasvatuksen kehittäminen Suomessa.

Seksuaalisuuden näkeminen moninaisena on iso osa seksuaalikasvatusta. Ainoa raja on, ettei kenenkään seksuaalisuus saisi olla vahingollista itselle tai muille.

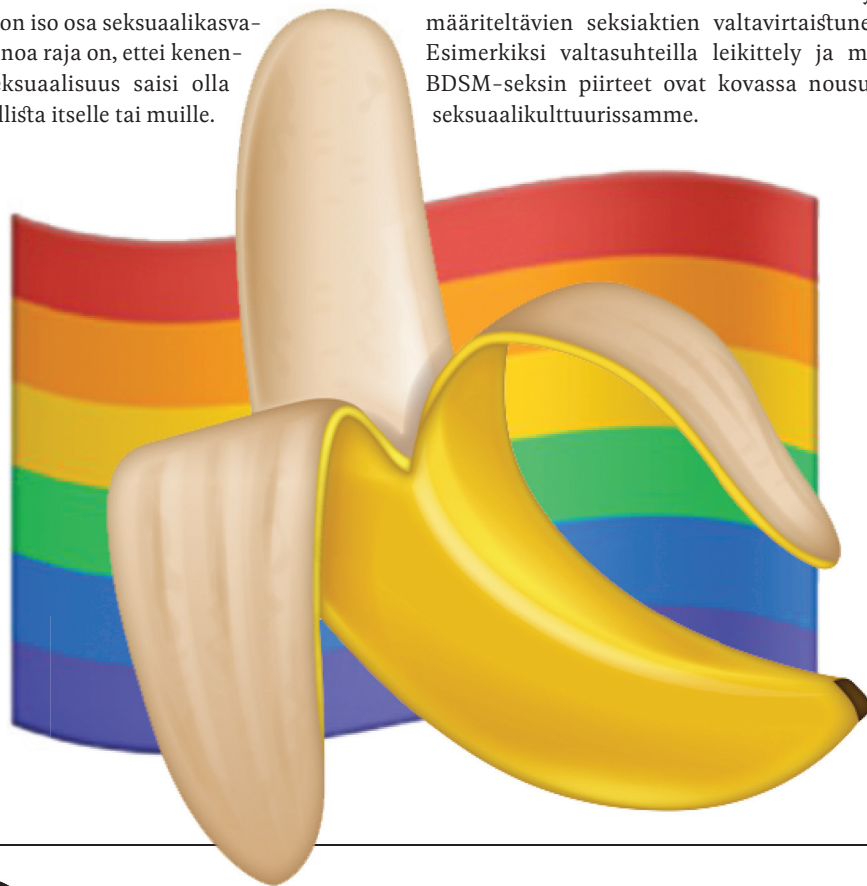
Viime vuonna TikTokissa trendanneet hashtagit #kinkyshaming sekä #vanillashaming ovat hyviä esimerkkejä siitä, miten nuoria pyritään ohjaamaan käsitykseen vain yhdestä normaalista. Kyseessä oli siis ilmiö, jossa perinteisimpiin asetelmiin nojaavat niin sanotun vanilja-seksin ystävät kiittailivat vaihtoehtoisemman kinkyksi nimetyn seksin suosijoille ja sitten nämä kiittailivat takaisin. Kankare kertoo kinkyksi määriteltävien seksiaktien valtavirtaistuneen. Esimerkiksi valtasuhteilla leikittely ja muut BDSM-seksin piirteet ovat kovassa nousussa seksuaalikulttuurissamme.

Kankare ajattelee, että pornon katsomiseen suhtaudutaan vuosi vuodelta vapautuneemmin, vaikka se on edelleen tabu. Nuoren pornon katsomisen ei lähtökohtaisesti tulisi aiheuttaa aikuisessa huolta tai paniikkia. On paljon nuoria, jotka katsovat pornoa ja kiihottuvat siitä, ja sen kritisointi voi saada heidät ajattelemaan, että he ovat frikkejä tai, että heidän seksuaalisuutensa on turmeltunut pornon katsomisen myötä.

”Oppaassa käsitellään, millainen valta yksittäisellä pornovideolla tai pornomedialla voi olla kasvavalle nuorelle. Vaikka yhdestä videoista voi saada vääränlaisen mielikuvan esimerkiksi siitä millaista on ’hyvä seksi’, ei pornoa voi yksin syyttää siitä. Huonoja vaikutteita täytyy tulla muualtakin, kuten perheeltä tai kaveripiiriltä, jotta nuori omaksuu haitallisia käsityksiä seksistä ja seksuaalisuudesta”, Kankare koroottaa. ”Asian ydin on siinä, että nuoren olisi tärkeää oppia tunnistamaan tunteitaan ja rajojaan myös mediassa, ja ymmärtää, että toisten ihmisten seksuaalisuus ja rajat voivat olla toisenlaisia kuin itsellä.”

Kankareen mukaan pornoista puhuminen tulisi aloittaa jo alakoulussa, koska keskimäärin lapset näkevät pornoa jo silloin. Lapsilla ja nuorilla pitäisi olla valmiudet tietää ja ymmärtää, mistä on kyse, ja uskaltaa puhua asiasta tarpeen tullen turvalliselle aikuiselle.

Kankare painottaa myös turvataitojen opettamista lapsille ja nuorille koskien seksuaalista häirintää sosiaalisessa mediassa. On tärkeää ymmärtää, että vaikka ihmisen keho olisi somessa esillä, se ei ole muita varten, eikä se oikeuta ahdisteluun. Somessa esillä oleminen ja seksuaalinen itseilmaisu ovat jokaisen oikeus.



Tunnista disinformaation strategiat

TUOTTAJA: Project Caverna

SISÄLTÖ: Yläkoulun ja toisen asteen opettajille suunnattu materiaali sisältää kolme mis- ja disinformaatiota käsittelevää dokumenttielokuvaa, aktiviteetteja luokkahuoneeseen ja opettajille kiteytetyt ohjeet, jotka auttavat saamaan selkoa disinformaation labyrinthiin.

Kenen osallisuus?

TUOTTAJA: AV-arkki

SISÄLTÖ: Eturivin mediataiteilijoiden teoksia hyödyntävä oppimateriaali käsittelee osallisuuden, osallistumisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen teemoja. Oppimateriaali on suunnattu yläkoulun ja toisen asteen käyttöön.

Mielekästä oppimista kamerakynällä

TUOTTAJA: Koulujen elokuvaviikko & Valveen elokuvakoulu

SISÄLTÖ: Opas kertoo, miten videoiden tekemistä ja kuvaamista voi yhdistää eri aihealueisiin ja kaikkiin koulussa opettaviin oppiaineisiin. Mukana 50 tehtäväesimerkkiä. Kohderyhmä 6–16-vuotiaat.

Polkuja medialukutaitoon. Opas vuosiluokille 1–6

TUOTTAJA: KAVI

SISÄLTÖ: Opettajan opas medialukutaidon edistämiseen. Opas sisältää medialukutaidon valtakunnalliset hyvän osaamisen kuvaukset.

Polkuja medialukutaitoon. Opas vuosiluokille 7–9

TUOTTAJA: KAVI

SISÄLTÖ: Opettajan opas medialukutaidon edistämiseen. Opas sisältää medialukutaidon valtakunnalliset hyvän osaamisen kuvaukset.

Mediataitotehtäviä koululaisille

TUOTTAJA: Yle

SISÄLTÖ: Mediataitopaketteja, jotka koostuvat lämmittelyharjoituksista, Trollibunkkeri-pakohuonepeleistä sekä suullisista mediataitotehtävistä. Kokonaisuudet on rakennettu 4.–6. luokille, 8.–9. luokille ja lukioon.



Sua varten somessa



TEKSTI JA KUVAT **JULIA JERNVALL**

SEKSUAAALINEN HÄIRINTÄ somessa on valitettavan yleistä. Sitä on todistanut tytöistä 85 prosenttia ja itse kokenut lähes joka toinen nuori tyttö. Poikien kokeman häirinnän luvut ovat matalampia, mutta niin ikään nousussa. Neljännes nuorista on käynyt seksuaalissävyytteisiä keskusteluja aikuisen kanssa verkossa. **Jenny Keilonen**, joka on kolmen järjestön yhteistyönä toteutetun Sua varten somessa -hankkeen asiantuntija, kertoo nuorimpien häirinnän tai somekiusaamisen takia yhteyttä ottaneiden olleen 6–8-vuotiaita. Tyypillisin viestiä lähettävä nuori on 11–13-vuotias tyttö.

Sua varten somessa -hankkeen työntekijät työskentelevät nuorten suosimilla somealustoilla kuten Instagram, TikTok ja Snapchat. Heihin voi ottaa yhteyttä, kun häirintää on jo tapahtunut, tai kun nuori epäilee tilanteessa olevan jotain outoa, muttei uskalla kertoa vielä kellekään.

”Nuoriin kohdistuva somehäirintä, kuten tap-pouhkaukset tai vailla suostumusta tapahtuva alastonkuvien pyytely ja lähettely, on yleistynyt. Kysymykseen ’oletko sä kokenut somessa häirintää’ vastataan usein: ’en oikeastaan, normaalia nudejen pyytelyä vaan.’ Moni tuntuu unohtavan, että aikuisen alle 16-vuotiaalle laittamat seksuaalissävyytteiset viestit ja kuvat ovat seksuaalista väkivaltaa ja täyttävät rikoksen tunnusmerkit”, Keilonen kertoo.

Mitä yhden ei-toivotun ’dick picin’ saaminen voi saada aikaan? Se voi jäädä vaivaamaan hyvinkin pitkäksi aikaa ja muokata uhrin suhdetta itseensä, muihin ihmisiin ja seksuaalisuuteen.

Keilosen mukaan avainasioita ovat varhainen perusteellinen seksuaalikasvatus sekä vanhem-



pien kiinnostus lapsensa älylaitteiden ja somen käyttöön. Vanhemman olisi hyvä luoda lapsensa kanssa turvallinen keskustelu ympäristö ja käydä yhdessä lapsen kanssa läpi, millaiset yksityisyysasetukset missäkin sovelluksessa on, ja miten toimia esimerkiksi tuntemattomien ihmisten kaverit tai viestipyyntöjen suhteen.

Jos lapsi tai nuori on kohdannut somessa seksuaalista häirintää, vanhemman ei tulisi rankaista uhria esimerkiksi rajoittamalla jatkossa lapsen somessa oloa tai puhelimen käyttöä. Syy ei koskaan ole uhrin, eikä uhrin tulisi kantaa tapahtuneesta seurauksia tai häpeän taakkaa.

Kaikilla on oikeus olla rauhassa ja sellaisia kuin he ovat, niin somemaailmassa kuin livenäkin. Apua ja tukea tulisi uskaltaa pyytää ilman häpeää.

”Media- ja seksuaalikasvatuksessa olisi hyvä ottaa myös huomioon se, millaista kuva-stoa mediassa näkyy. Minkälaisia seksuaaliset teot ovat ja ovatko ne suostumuksellisia? Minkälaisia kehoja näytetään? Minkä kokoisia ja muotoisia, ikäisiä, kykyisiä, värisiä ja sukupuolisia ne ovat? Elämme edelleen hyvin kapeakatseisessa maailmassa”, Keilonen muistuttaa.

Nuoret ja nettikiusaaminen -kyselyn tulokset

TUOTTAJA: Mannerheimin Lastensuojeluliitto

SISÄLTÖ: Kyselyn tulokset avaavat nuorten ajatuksia nettikiusaamiseen puuttumisesta ja kuvaavat heidän kokemaansa kiusaamista, häirintää ja loukkaavaa kohtelua netissä, sosiaalisessa mediassa ja digitaalisissa peleissä.

Medianuoruus

TUOTTAJA: Mediakasvatusseura

SISÄLTÖ: Nuoriin ja mediaan liittyviä aiheita, jotka mietittyvät monia kasvattajia, kuten peli- ja seksuaalikasvatus. Näkemyksiään kertovat Suomen suosituimmat tubettajat, toimittajat ja mediavaikuttajat. Mukana konkreettisia vinkkejä ja puheeksi ottamisen kysymyksiä aikuisille.

Uteliaammin, rohkeammin, hauskemmin!

TUOTTAJA: Helsingin nuorisoasiainkeskus

SISÄLTÖ: Kokoelma työmenetelmiä, jotka kutsuvat muuttamaan mediaa ja maailmaa. Harjoituksissa opitaan toimittajan työtä: ajattelemista, havainnointia, haastattelemista, kirjoittamista ja kuvaamista.

Mitä nuorisotyöntekijän tulisi tietää?

TUOTTAJA: Verke

SISÄLTÖ: Videosarjassa käsitellään erilaisia teknologisia aiheita ja sanotetaan niitä nuorisotyön kielelle. Teemoina ovat muun muassa tekoäly, tietoturva, virtuaalitodellisuus ja digitaalinen luovuus.

Tubettaa-verkkodokumentti

TUOTTAJA: Aikakausmedia

SISÄLTÖ: Neljätoista tubettajaa kertoo, mikä on Youtube ja miksi he ja miljoonat muut ovat siellä. Oppimateriaali sopii sekä tubettajien seuraajille että aikuisille, joille ilmiö on vieras.



Ikäihmisten mediakasvatus

Ikäihmisten mediakasvatuksessa tarvitaan hienotunteisuutta

TEKSTI JA KUVA
ANNI VIHERVIRTA



PELKO voi tulla esteeksi digitaalisten kehittämiselle jo ennen kuin tietokonetta, tablettia tai älypuhelin on käynnistetty. Henkilökohtaisena avustajana toimiva ylimuoniolainen **Elisa Stoor** on huomannut ikäihmisten digitaalisen olevan arka aihe. ”Osa kokee älylaitteet niin vaikeiksi, ettei halua niihin edes tutustua”, Stoor kertoo. ”Pelätään sitä häpeää ja kasvojen menettämistä, kun ei osatakaan.”

Muoniossa asuva 74-vuotias eläköitynyt mielenterveyshoitaja **Eeva Perttu** pitää omia digitaalitojaan kohtuullisina ikäryhmäänsä nähden. Samaa palautetta hän on saanut myös kotonaan käyvältä hoitohenkilökunnalta. ”Mutta kyllä minun taitoni vähentynyt on siitä, mitä olen osannut. Mitä vähemmän (laitteita) käyttää, sitä herkemmin unohtuu”, Perttu arvioi.

Sekä Stoorin että Pertun toiveena on mediakasvatuksen tuominen ikäihmisten koteihin. ”Ei voi olla niin, että mennään jonnekin isoon ryhmään, vaan mennään heidän tykö”, Stoor toteaa ja lisää, ”Varovasti, muuten ne juoksee puihin.” Perttu haluaisi, että hän saisi itse osallistua opetuksensa suunnitteluun, jotta opetuksesta olisi hyötyä ja iloa juuri hänelle.

On tärkeää muistaa, että vaikka digitaidot olisivat hakusessa, muuta tietämystä ja elämäkokemusta ikäihmisiltä löytyy. Perttu kommentoi jämäkästi, että iästään ja avuntarpeestaan huolimatta hän ei suinkaan ole höperö. Stoor on asiakkaidensa kanssa huomannut saman turhautuneisuuden. ”Mie olen kuullut just tätä, että he kysyisi, mutta kun heihin suhtaudutaan sitten kuin tyhmään.”

Osallistumisesta digiympäristöön halutaan kuitenkin pitää kiinni. Pertulle digitaalisten kehittäminen ja ylläpito on sekä pakon että kiinnostuksen sanelemaa. ”En pääse enää liikkumaan, niin asioita on helpompi hoitaa”, Perttu kertoo ja jatkaa, ”pystyn pitämään jonkinnäköistä yhteyttä

entiseen elämäni ja näen hiukan, mitä kavereille kuuluu.”

Lapin yliopiston koordinoiman OdigO-hankkeen tavoitteena on kehittää palveluntarjoajien osaamista tukea ja ohjata aikuisten ja ikääntyvien digitaitoja erityisesti koulutus-, kulttuuri, sosiaali- ja terveyspalveluiden näkökulmasta. Hanke ei ole Stoorille tai Pertulle vielä tuttu, mutta pian on, jos hankkeen projektipäällikkö **Susanna Rivinen** saa päättää. ”Haluamme hankkeessa lisätä aikuisten ja ikääntyvien digitaalisten tukemiseen liittyvää tietoisuutta ihan lappilaisissa, mutta myös suuremmassa mittakaavassa koko väestössä”, Rivinen kertoo. Lapin yliopiston aiemmin koordinoiman IkäihMe-hankkeen jälkimainingeista vauhtia saaneen hankkeen tarkoitus on tuoda ”osaavia aikuisten ja ikääntyvien digitaalisten ohjaajia Lappiin”.

Tähän mennessä on jo toteutettu ensimmäinen webinaari, verkko-opintojaksoa pilo-

toidaan ja videotietoiskusarjakin on työn alla. Myös medianäkyvyyttä on ehditty kerätä, sekä hankkeen omilla, että muiden kirjoituksilla. Rivinen on jopa saanut puhelinsoiton vieraalta iäkkäämmältä herralta, jonka kanssa hän pääsi keskustelemaan mediakasvatuksesta ja sen tärkeistä.

Rivisen puheista paistaa vahva innoitus ja intohimo ikäihmisten mediakasvatuksella. ”Mielestäni ihannetilanne ikäihmisten digitaalisten suhteen olisi sellaiset taidot, jotka ovat ihmisen arjen ja asioiden hoitoon riittävät ja ne tukevat jokapäiväistä elämää ja hyvinvointia”, Rivinen summaa. ”Ikäihminen voisi halutessaan osallistua päätöksentekoon, siihen liittyvään keskusteluun ja löytäisi siihen liittyvää tietoa. Hän voisi vaikuttaa omaa elämää koskeviin asioihin!”

Aikuiskasvatuksen digiarkisto

TUOTTAJA: Aikuiskasvatus, vertaisarvioitu kotimainen avoin tiedejulkaisu

SISÄLTÖ: Arkistosta voi hakea aikuisten mediakasvatuksella käsitteleviä tutkimuspohjaisia juttuja. Aineisto on vapaasti käytettävissä ja sopii erinomaisesti mediakasvatuksen taustamateriaaliksi.

IkäihMe-hankkeen materiaalipankki

TUOTTAJA: Lapin yliopisto ja IkäihMe-hanke
SISÄLTÖ: Materiaalipankista löytyy hankkeesta tuotettuja materiaaleja ja muita materiaaleja, kuten linkkejä kirjastojen, järjestöjen ja Ylen tukimateriaaleihin.

Seniorisurf.fi -opiskelumateriaalit

TUOTTAJA: Vanhustyön keskusliitto
SISÄLTÖ: Aineistoa sekä tulostettavassa muodossa että videona digiopaistusten tueksi

Opiskele itse

TUOTTAJA: Enter ry
SISÄLTÖ: Aineistoja tietotekniisten asioiden itseenäiseen tutkimiseen ja opiskeluun. Sisällöt ovat senioreille suunnattuja ja ne ovat sekä Enterin omia että heidän yhteistyökumppaneidensa tuotantoa.





Yhdenvertaisuus mediassa

KENEN TIETOO?

Opas moninaisempaan ja
inklusiivisempaan journalismiin

RARE
@rareonkova

MEDIA-ALAN ➤ TUTKIMUSSÄÄTIÖ

Media moninaistuu vain työllä

TEKSTI **TANELI KEMPPI**

RARE MEDIA on Tampereella vaikuttava uuden sukupolven mediatalo. Viime vuonna se julkaisi avoimen verkko-oppaan ”Kenen tietoo? – Opas moninaisempaan ja inklusiivisempaan journalismiin”, joka nostaa esiin suomalaisen median moninaisuuteen liittyviä ongelmakohtia ja tarjoaa niihin konkreettisia ratkaisuja. Oppaan rahoitti Media-alan tutkimussäätiö. Se tuotettiin yhteistyössä muun muassa Ataá Agencyn, Ruskeiden tyttöjen ja Yhdenvertaisuusvaltuutetun kanssa. Opaista varten haastateltiin media-alan toimijoita ja suoritettiin yleisökysely suomalaisen median moninaisuudesta.

Kyselyssä kävi ilmi, että 96,1 prosenttia kokee, että journalistisen median tulee edistää moninaisuutta. 59,1 prosenttia vastanneista oli sitä mieltä, että nykyinen media ei kuvaa suomalaista yhteiskuntaa. Kyselyyn osallistui 557 henkilöä ja vastaajat painottuivat 18–39-vuotiaisiin.

Haastatteluissa käy ilmi, että monimuotoisuuden on alettu kiinnittää enemmän huomiota, mutta kehitys on vasta alussa. Opas nostaa esimerkkinä sen, että esille pääsevät helpoiten ne, joilla on valtaa ja jonkinlainen julkisuuskuva. Monet ryhmät jäävät joko ulkopuolelle tai he pääsevät ääneen vain tiettyjen aiheiden parissa.

Haastatteluissa kävi myös ilmi, että journalistit ovat epäonnistuneet edistämään monimuotoisuutta hektisen työnsä takia. Kiireisissä tilanteissa journalisti soittaa sille asiantuntijalle, jonka tuntee jo valmiiksi, eikä käytä aikaa pätevemmän asiantuntijan etsimiseen.

Verkko-opas tarjoaa ratkaisuna muun muassa rekrytoimista, jossa kiinnitetään huomiota monimuotoisuuteen ja inklusiivisuuteen. Oletko kiinnittänyt esimerkiksi huomiota siihen, kerrotaan-ko työilmoituksissa työpaikan esteettömyydestä?

Kritiikki ja sen vastaanottamisen tärkeys on nostettu oppaassa hyvin esille. Huomiota kiinnitetään myös siihen, miten sosiaalinen media on muuttanut palautteen antamista ja kuinka journalistiset työyhteisöt voivat toimia vihapalautteen suhteen.

Opas nostaa esiin sen, miten vähän Suomessa tilastoidaan tietoja yhteiskunnan moninaisuuden liittyen. Tilastointi ja seuranta voisivat tuoda esiin vinoumia, joita emme välttämättä tiedosta jokapäiväisessä työssä. Datan avulla ilmiöt tulisivat näkyväksi, jolloin työhön liittyviä muutoksia olisi helpompi perustella.

Toivottavasti suomalaiset mediat ottavat tämän oppaan haltuun ja ryhtyvät konkreettisen työhön monimuotoisuuden edistämiseksi.

Kenen tietoo? – Opas inklusiivisempaan ja moninaisempaan journalismiin

TUOTTAJA: RAREmedia.fi

SISÄLTÖ: Tietopaketti siitä, kuinka journalistisessa mediassa voidaan vahvistaa moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta. Oppaan sisältö perustuu media-alan ammattilaisten ja mediatutkijoiden haastatteluihin.

Ruskeat tytöt -media

SISÄLTÖ: Itsenäinen verkkojulkaisu, joka on sitoutunut keskittämään ja normalisoimaan Ruskeiden naisten ja aliedustettua sukupuolta olevien ihmisten näkökulmia suomalaisessa ja pohjoismaisessa mediassa. Blogitekstejä, podcasteja, esitettä, videoita, kirjoittajakoulu.

Muiden mediasta meidän mediaksi

TUOTTAJA: Mediakasvatusseura & Pakolaisnuorten tuki ry

SISÄLTÖ: Maahanmuuttaja- ja pakolaistaustaisten nuorten mediatyöpajojen pohjalta kehitetty kulttuurisensitiivisen mediakasvatuksen opas, joka sisältää menetelmiä ja työvälineitä nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille.

Mediasiltoja rakentamassa

TUOTTAJAT: Mediametka ry, KVS Säätiö ja RT Documentaries Oy

SISÄLTÖ: Työpajat kolmessa eri maakunnassa, keskustelutilaisuus ja verkkokurssimateriaali. Toimintamalli käytännölliselle kulttuurisensitiiviselle ja ylisukupolviselle mediakasvatukselle.

Perehdy paikalliseen – opettajan ideapakka

TUOTTAJA: Uutismedian liitto

SISÄLTÖ: Aloitteleville suomen kielen aikuisopiskelijoille ja muille erityisryhmille suunnattu materiaali hyödyntää paikallista uutismediaa. Sopii myös alakoululaisille sekä erityisopetukseen yläkoulusta ammatilliselle toiselle asteelle.

Mediadáidda sámegillii! Mediataaidâ sámikielân! Mediačeahppõs säämas! (Mediataide kasvattaa – saameksi)

TUOTTAJA: AV-arkki, Saamelaiskäräjät

SISÄLTÖ: Pohjoissaameksi, inarinsaameksi ja koltansaameksi tuotettu oppimateriaali sisältää kuusi mediataideteosta sekä tehtäviä ja alustuksia. Kohderyhmä 6–16-vuotiaat.

Queer Bodies

TUOTTAJA: AV-arkki, Seta

SISÄLTÖ: Viisi sukupuolen ja kehon moninaisuutta käsittelevää teosta sekä teoksiin liittyvät tehtäväpaketit. Teokset haastavat sukupuoliin, seksuaalisuuksiin ja kehoihin liittyviä normeja ja oletuksia ja piirtävät samalla esiin näiden määrittelyn poliittisuutta. Kohderyhmä yläkoulu ja toinen aste.

Dis- vai misinformaatiota?

TEKSTI **RIIKKA KAUKINEN, MEDIAKASVATUSSEURA** KUVA **SILJA SEPPÄLÄ**

TUOTAMME kiihtyvään tahtiin lisää dataa maailmaan. Kun tiedon määrä kasvaa, lisääntyy myös väärä ja epäluotettava tieto. Ene-
nevässä määrin vääristelyä tietoa tuotetaan automaattisesti tekoälyteknologian avulla. Kyse ei kuitenkaan ole uudesta ilmiöstä, vaan väärää tietoa on levitetty aina – tahattomasti tai tarkoituksella.

Disinformaatio käsitteenä viittaa tahallisesti tuotettuun väärään tai harhaanjohtavaan tietoon. Misinformaatio taas on vahingossa ja tiedostamatta tuotettua tai välitettyä väärä tietoa. Kuka tahansa meistä saattaa erehdyksessä jakaa oikeaksi luulemaansa tietoa eteenpäin. Misinformaatiota käytetään myös kattokäsitteenä viitattaessa laajaasti harhaanjohtavaan tietoon tai jos väärän tiedon levittäjän motiiveista ei ole varmuutta.

Disinformaatio ei välttämättä ole täysin tuulesta temmattua; tavallisempaa on sekoittaa totta ja sepitettä. Disinformaatio voi liittyä esimerkiksi vaalivaikuttamiseen tai rokotteiden vaikutuksista käytävään keskusteluun, jolloin väärän tiedon levittämällä ja leviämällä saattaa olla isoja ja vakavia seurauksia. Toisaalta kyse voi olla meemeillä hassuttelusta tai virheellisen täytekakkureseptin jakamisesta Youtubessa.

Disinformaatiota tuottavat yksilöt huvittelu- tai ilkeilymielessä, mutta se voi olla myös esimerkiksi jonkin valtion tai poliittisen tahon masinointia. Tällöin motiivina on heikentää toisen valtion tai toisen puolueen uskottavuutta ja arvovaltaa.

Sen lisäksi, että väärän tiedon määrä kasvaa, disinformaation tuottajat keksivät koko ajan uusia keinoja ja kanavia sen levittämiseen, mikä vaikeuttaa epäluotettavan tiedon tunnistamista ja pysäyttämistä. Väärän tiedon torppaajat ovat siis aina sen tuottajia jäljessä, mutta lannistua ei auta.

Parhaita keinoja puuttua dis- ja misinformaatioon ovat medialukutaito, faktantarkistus ja lähdekriittisyys. Koska mediamaailman ja misinformaation tavat muuttuvat jatkuvasti, mediataitojaan on tärkeä päivittää säännöllisesti. Ihmiset arvioivat medialukutaitonsa usein paremmaksi kuin se todellisuudessa on.

Vaikka teknologia ja sen myötä uskottavan disinformaation tuottamisen tavat kehittyvät jatkuvasti, väärän tiedon uppoaminen ihmisiin joutuu pikemmin psykologialta kuin teknologialta. Meihin kaikkiin vaikuttavat erilaiset ajattelun vinoumat. Yhtä näistä vinoumista kutsutaan vahvistusharhaksi, jonka vuoksi uskomme helpommin omaa maailmankuvaamme vastaaviin ja vankistaviin asioihin.

Tutuustu Mediakasvatusseuran ja Suomi-Somalia Seuran yhdessä tuottamiin Caawinaad-materiaaleihin, joiden avulla voi opetella tunnistamaan valeuutisia ja testata medialukutaitoaan. Misinformaation käsittelemistä kouluissa helpottaa Project Cavernan tuottama Tunniasta disinformaation strategiat -materiaalipaketti, joka sisältää kolme asiantuntijahaastatteluihin perustuvaa lyhytdokumenttia sekä aktiviteetteja ilmiön käsittelyyn luokahuoneissa.

Jos haluat oppia lisää disinformaatiosta, tutustu myös Ylen ja **Johanna Vehkoon** Valheenpaljastaja ja Faktabaari-sivustoihin. Väärän tiedon levittämistä hillitset helposti myös sillä, että mietit vielä kerran ennen kuin painat julkaisunappia!



Mediaa, kiitos!

TUOTTAJA: Uutismedian liitto

SISÄLTÖ: Aikuisille ja oppilaitoksille suunnattu materiaali, joka tarjoaa pohdittavaksi viisi näkökulmaa lehdistön työhön ja haastaa miettimään, mikä merkitys journalismilla on omissa media-arjessa.

Media Guide – Media Literacy for Adults

TUOTTAJA: Kansanvalistusseura

SISÄLTÖ: Helppolukuisia tietoa journalismin etiikasta, sananvapaudesta sekä sosiaalisen median kriittisestä luennasta. Opas on saatavilla englanniksi ja arabiaksi.

Trollitehdas

TUOTTAJA: Yle

SISÄLTÖ: Trollitehtaassa pääsee kokemaan, miten informaatiovaikuttaminen toimii sosiaalisessa mediassa. Pelin tavoitteena on näyttää, miten

valeuutisia, tunnepitoista sisältöä ja bottiverkkoja käytetään hyväksi ihmisten mielipiteisiin, tunteisiin ja päätöksiin vaikuttamisessa.

Piiloleikki

TUOTTAJA: Aikakausmedia

SISÄLTÖ: Materiaali antaa nuorille keinoja analysoida ja arvottaa mainoksia sekä auttaa tunnistamaan mainoksen median muusta sisällöstä. Oppimateriaalissa on hyödynnetty lisätyn todellisuuden (AR) sovellusta, jonka kautta voi katsoa julkaisun videot.

Pidä silmät auki – Jutuntekijän opas

TUOTTAJA: Uutismedian liitto, Nuorten Ääni

SISÄLTÖ: Oppaan ydin ovat käytännölliset harjoitukset, joiden avulla voi käydä läpi koko toimitusprosessin ideoinnista tiedonhankintaan, jutun rakentamiseen ja faktantarkistukseen.

Sisältösekaannuksen selviytymisopas

TUOTTAJA: Tampereen yo ja Aalto yo

SISÄLTÖ: 13 helppotajuista artikkelia aiheista kuten valeuutiset, trollaus, näennäistiede, salaliittoteoriat ja propaganda. Mukana myös omat artikkelit mediakasvattajille ja journalistille.

Missä kulkevat median rajat?

TUOTTAJA: Uutismedian liitto

SISÄLTÖ: Videoilla journalistit esittävät median toimintaan liittyviä eettisiä kysymyksiä. Mitä sinä vastaisit?Materiaali on suunnattu yläkouluille ja toiselle asteelle.



Pelikasvatus

Millainen on pelisi?

TEE ANALYYSI itsellesi tuttujen pelien välittämästä maailmankuvausta ja mahdollisista piiloviesteistä. Voit käyttää tukena seuraavia kysymyksiä: Onko pelin maailma optimistinen vai pessimistinen? Millaista ihmiskuvaa peli välittää? Vaikuttaako peli kannattavan tiettyjä arvoja? Ovatko pelin hahmot moninaisia sukupuoleltaan, etnisyydeltään, kyvyiltään tai kehoiltaan? Vahvistaako tai kyseenalaistaako peli jotain omia arvojasi tai mielipiteitäsi? Onko pelin maailma sellainen, jossa haluaisit elää? Miksi?

Non-Toxic pelikulttuuri

TUOTTAJA: Helsingin kaupunki koordinoi
SISÄLTÖ: Valtakunnallinen hanke, jossa pelikulttuuria ja pelitoimintaa kehitetään kaikille avoimeksi ja turvalliseksi, vihapuheesta ja häirinnästä vapaaksi harrastukseksi. Sisältää esimerkiksi videosarjan.

Emma1234 kaudet 1-2

TUOTTAJA: Yle
SISÄLTÖ: Interaktiivinen somepeli lapsille ja nuorille, jossa pelaajan tehtävänä on pysäyttää luokkalaisia piinaavan trollin henkilöllisyys. Toinen kausi nostaa esille teemoja erityisesti netti-kiusaamisesta ja somekäyttäytymisestä. Tarina mukautuu pelaajan tekemien valintojen mukaan ja siinä on useita eri loppuratkaisuja.

Ensitreffit pleikkarilla

TUOTTAJA: Lahden kaupunginkirjasto
SISÄLTÖ: Pelivideosarjassa Lahden pääkirjaston kirjastonhoitajat Jenna Salo ja Maija Rauhamaa vinkkaavat kirjaston valikoimista löytyviä konsolipelejä. Videolla testaillaan ja arvostellaan vin-kattuja pelejä.

Pelikasvattajan käsikirja 2

TUOTTAJA: Pelikasvattajien verkosto
SISÄLTÖ: Helposti lähestyttävä yleisteos kotikasvattajille ja ammattilaisille, jossa annetaan tutkimukseen ja kokemukseen pohjautuvaa tietoa pelaamisesta ja pelikulttuurista.

Viihdevintiöt

TUOTTAJA: Jenni Utriainen
SISÄLTÖ: Vapaa kirjoittaja ja toimittaja Jenni Utriainen testaa lasten mobiilipelejä ja -sovelluksia ja arvioi niitä blogissaan kiinnittäen huomiota pelien turvallisuuteen, kehittävyYTEEN ja hauskuuteen. Blogi tarjoaa muitakin hyviä vinkkejä pelikasvatukseen.

Julia Thurén Vihan valtatiellä

TUOTTAJA: Yle
SISÄLTÖ: Toimittaja ja tietokirjailija Julia Thurén tekee tutkimusmatkan ihmismielen syövereihin. Millaiset mekanismit meitä ohjaavat? Mitä yhteiskunnallisia seurauksia ikävällä verkkokeskustelulla voi olla? Videoita, testi, artikkeleita ja harjoituksia keskustelukulttuurin haasteisiin.

Nuoret ja sananvapaus Euroopassa -materiaali

TUOTTAJA: Mediakasvatusseura & Viešintä ja kehitys -säätiö (Vikes)
SISÄLTÖ: Nuorten kanssa tuotettuja, opettajille suunnattuja mediakasvatusmateriaaleja, joilla tukea nuorten ymmärrystä sananvapauden merkityksestä demokratiassa sekä nuorten vastuullis-ta ja rakentavaa toimijuutta mediassa.

Disinformaatio, vihapuhe ja mediakasvatuksen keinot

TUOTTAJA: Koulukino
SISÄLTÖ: Disinformaatio ja valemedia -osion ta-voitteena on tukea nuorten monilukutaidon ke-hittymistä. Vihapuhe ja sananvapaus -osio ohjaa nuoria tunnistamaan vihapuhetta erilaisissa ym-päristöissä. Kohderyhmä yläkoulu ja toinen aste ja nuorisotyö.

Vihapuheesta dialogiin

TUOTTAJA: Plan
SISÄLTÖ: Mitä on vihapuhe tai vihainen puhe? Miksi vihapuhe uhkaa sananvapautta? Materi-aali sisältää tiedon lisäksi valmiita työpajarun-koja alakoulusta toiselle asteelle, joissa opitaan tunnistamaan vihapuhetta, herätellään empa-tiataitoja ja opitaan toimimaan vihapuhetta vastaan.

Valheenpaljastaja

TUOTTAJA: Yle Oppiminen
SISÄLTÖ: Valheenpaljastaja-juttusarja käsittelee faktaa ja fiktiota uutisissa ja sosiaalisessa medi-assa ja tarjoaa tietoa ja työkaluja valeuutisten ja some-huijausten selvittämiseen. Mukana myös podcasteja, testi ja mediataitopaketti. Harjoi-tuksia 5.-6. luokille, yläkoululaisille ja toiselle asteelle.

Miksi demokratia?

TUOTTAJA: Yle Oppiminen
SISÄLTÖ: Miksi demokratia? -projektin lyhyt-elokuvat tarkastelevat demokratiaa eri maissa. Mukana on 10 demokratiaan liittyvää kysymys-tä, joihin vaikuttajat eri puolilta maailmaa esittä-vät oman perustellun kantansa.

Sananvapaus ja demokratiakasvatus



Journalismiko ratkaisu maailman ongelmiin?

TEKSTI **MIRO JOHANSSON**

KUVAT **KUKKA-MARIA AHOKAS, FIODOR RAMIREZ**

JOURNALISMISSA on pakko yksinkertaistaa. Yleensä pelkkä merkkimäärä rajoittaa, kuinka perusteellisesti asioita voi selostaa, mutta lukijaa tulee aina palvella. ”Vaikka aihe olisi maailman tärkein, ei ketään kiinnosta lukea artikkelia lop-

puun, jos se on liian puisevasti kirjoitettu”, sanoo Madridista tavoitettu **Kukka-Maria Ahokas**.

Ahokas raportoi globaaleista ongelmista pääasiassa Latinalaisesta Amerikasta ja on kirjoittanut osan *Voiman Agenda 2030* -artikkelisarjan jutuista. Mutta miten valtavista haasteista, kuten ilmastomuutoksesta kirjoitetaan ymmärrettävästi? ”Journalismin klassikkotyökalu on, että mennään henkilön esimerkin kautta yksityisestä kokemuksesta yleiseen”, Ahokas selittää. Paikallisille itsestään selviä asioita pitää usein avata, jotta suomalainen lukija ymmärtää. Suomessa eivät esimerkiksi näy kolonialismin jäänteet tai korruptio samalla tavalla kuin Latinalaisessa Amerikassa. Toisaalta asioita pitää myös laittaa isompaan kontekstiin, jotta aihe kiinnostaa lukijaa. ”Mielestäni se on yleisinhimillinen piirre, että oman yhteiskunnan aiheet kiinnostavat eniten”, Ahokas toteaa.

Asiantuntijoina Ahokas suosii paikallisia. ”Perussä, jota tunnen parhaiten, yritän puhua vain paikallisten tutkijoiden ja asiantuntijoiden kanssa. Heillä on paras tieto oman yhteiskuntansa asioista. Suomalaisilla tutkijoilla taas on yleensä hyvä täydentävä näkemys, että mitä tämä tarkoittaa verrattuna Suomeen.”

Globaalista etelästä raportointi vaatii Ahokkaan mukaan myös tunteiden hallintaa. Hän sanoo kohtaavansa työssään hirveitä asioita, mutta yrittää välttää sensaatiohakuisuutta. ”Ajattelen, ettei ole mikään itseisarvo, jos mässäilen kerto-

malla ruumiskasoiista kaduilla”, hän sanoo. Lukijan tunteita ei Ahokkaan mukaan kuitenkaan tarvitse varjella. ”Nykyään puhutaan paljon ilmastotunteista, mutta ne saattavat saada ihmisiä myös toimimaan. Ei median kuluttaja ole passiivinen, vaan kyllähän se, että saa tietoa, aiheuttaa hänessä jonkin reaktion. Asioita ei tarvitse sievitellä”, Ahokas toteaa.

Globaaleista ongelmista kertomisen ei kuitenkaan tarvitse olla synkkää. Ahokas sanoo olevansa kiinnostunut ratkaisukeskeisestä journalismista. Perinteinen, pelkkiin ongelmiin keskittyvä journalismi ei mediatutkimusten mukaan kiinnosta nuoria. He haluavat nähdä myös ratkaisuja. Globaalissa etelässä tehdään paikallisesti paljon hyvää työtä ilmastomuutoksen tuomien ongelmien ratkaisemisessa. Tämän näyttäminen luo toivoa ja voi inspiroida innovaatioon muuallakin.

Journalismi ei ole vapata kolonialismin jäljistä. Latinalaisen Amerikan maat eivät ole kehitysmaita, vaan ne luokitellaan nykyisin keskitulotason maiksi, mutta tämä ei aina välity länsimaihin. Ahokas sanoo edelleen näkevänsä alkukan-taisuutta korostavia ja eksotisoivia juttuja niin suomalaisissa kuin kansainvälisissä medioissa. Aiemmin keskiössä on myös ollut eurooppalaisen osaamisen vienti. Ratkaisukeskeinen journalismi haastaa tätä näkökulmaa näyttämällä asukkaat toimijoina. Näin saadaan myös monipuolisempi ja todellisuutta paremmin vastaava kuva kohde-maasta.



Toivoa ja toimintaa mediassa

TUOTTAJA: BMOL, Voima-lehti, Rauhanpuolustajat
SISÄLTÖ: 17-artikkelin sarja Agenda 2030 tavoitteista sekä opetusmateriaaleja ja opettajankoulutuksia. kohderyhmänä yläkoulu, toinen aste ja muut kansalaiset.

Mailman äänet

TUOTTAJA: Taksvärkki
SISÄLTÖ: Erityisesti yläkoululaisille suunnattu materiaali, joka ohjaa vallalla olevien normien ja valtarakenteiden kyseenalaistamiseen globaaleista näkökulmista. Opas sisältää 20 toiminnallista harjoitusta.

Läntisen tuolla puolen

TUOTTAJA: Rauhanpuolustajat
SISÄLTÖ: Sivusto ohjaa tarkkailemaan lännen ja ei-lännen representaatioita ja niihin liitettäviä mielikuvia. Mukana on harjoituksia, videoita ja muita aineistoja. Kohderyhmänä yläkoulut, toinen aste ja muut kansalaiset.

Sanoista tehty

TUOTTAJA: Plan
SISÄLTÖ: Yläkoululaisille ja sitä vanhemmille suunnitellut 3 x 90 minuutin työpajaohjeet liittyen tyttöjen oikeuksiin. Materiaalin tukena toimii Sheboard-applikaatio.

Kenen äänellä?

TUOTTAJA: Interpedia
SISÄLTÖ: Materiaalin tavoitteena on herättää pohtimaan lasten ja nuorten kuvien ja tarinoiden käyttöä mediassa, yksityisyyden suoja sekä median luomia mielikuvia globaalin etelän maiista. . Mukana videoita Nepaliista ja yhdeksän harjoitusta. Kohderyhmä yläkoulu ja toinen aste. Materiaali myös ruotsiksi.

Vallan jäljillä

TUOTTAJA: African Care
SISÄLTÖ: Oppimateriaali on suunnattu toiselle asteelle ja se käsittelee kulttuurista ja sosiaalista valtaa kuten rasismia, sukupuoli-järjestelmää ja media tapoja esittää kehitysmaita. Materiaali sisältää 17 harjoitusta.

Kriittisen ajattelun aamukahvit -videosarja

TUOTTAJA:Taksvärkki ry:n
SISÄLTÖ: Asiantuntijat pohtivat maailman kuvan muodostumiselle keskeisiä asioita, kuten sosiaalista mediaa, globaaliin etelään liitettyjä mielikuvia sekä käsityksiä kulttuureista ja identiteeteistä. Mukana 6 videota. Kohderyhmä 13+.

Kulttuurit ja katsomukset mediassa

TUOTTAJA: Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS ry
SISÄLTÖ: Kulttuuri- ja katsomustietoinen materiaalipaketti, joka tarjoaa nuorille eväitä ymmärtää polarisaatiota ja vihapuhetta ja toimia rakentavasti kohdatessaan näitä ilmiöitä. Materiaalit ohjaavat nuoria analysoimaan kriittisesti kulttuureihin ja katsomuksiin liittyvää sisältöä mediassa.



Vems delaktighet?

PRODUCERAD AV: Av-arkki
INNEHÅLL: Ett läromedel om delaktighet, deltagande och samhällelig påverkan som använder mediekonst som hjälpmedel. Riktat till grundskolans klasser 7–9 samt studerande på andra stadiet.

Stigar till medieläskunnighet. Handbok för årskurs 1–6

PRODUCERAD AV: KAVI
INNEHÅLL: Lärarens handbok stöder främjandet av medieläskunnighet i årskurs 1–6 genom praktiska exempel. Handboken innehåller nationella kunskapsbeskrivningar gällande medieläskunnighet.

Stigar till medieläskunnighet. Handbok för årskurs 7–9

PRODUCERAD AV: KAVI
INNEHÅLL: Lärarens handbok stöder främjandet av medieläskunnighet i årskurs 7–9 genom praktiska exempel. Handboken innehåller nationella kunskapsbeskrivningar gällande medieläskunnighet.

Filmstigens Förstig

PRODUCERAD AV: KAVI
INNEHÅLL: Vid sidan av Nedre och Övre stigen, som riktar sig till grundutbildningen, finns nu även Förstigen, som stödjer film- och medieundervisningen i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen.

Stigar till medieläskunnighet. Handbok för småbarnspedagogiken och förskolan

PRODUCERAD AV: KAVI
INNEHÅLL: Handboken stöder främjandet av barns medieläskunnighet inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen genom praktiska exempel. Handboken innehåller nationella beskrivningar av god pedagogisk verksamhet gällande medieläskunnighet.

Spelfostrarens handbok 2

PRODUCERAD AV: Spelfostrarnas nätverk
INNEHÅLL: Handbok 2 bjuder på underlag för diskussioner kring digitalt spelande med barn, unga och vuxna och öppnar upp spelvärlden. Boken är lättläst och innehåller artiklar, cases och en hel del information skriven av forskare och sakkunniga inom digitalt spelande.



Anonymt hatprat och yttrandefrihet

PRODUCERAD AV: Sällskapet för medieföstran
INNEHÅLL: Ett koncist infopaket om hatprat, yttrandefrihet och anonymitet på nätet. Här hittar du information om vad hatprat är, vad som är straffbart och vad nätets anonymitet hämtar med sig för möjligheter och utmaningar. Materialet innehåller också frågeställningar som hjälper dig att diskutera hatprat med unga eller bland kollegerna.

MIK för mig

PRODUCERAD AV: Statens medieråd (Sverige)
INNEHÅLL: Ett digitalt verktyg, MIK för mig, fyllt med diskussionsfrågor, övningar och färdiga lektionspaket om källkritik, vinklade budskap och relationer på nätet. Materialet riktar sig till lärare i grundskolan och på gymnasiet samt till bibliotekarier.

Propaganda och bilders makt

PRODUCERAD AV: Statens medieråd (Sverige)
INNEHÅLL: Statens medieråd har tagit fram ett skolmaterial som ska stärka barns och ungas ”visuella läskunnighet”, värna demokratin och bidra till att förebygga våldsbejakande extremism. Materialet riktar sig till mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet.

Trickfilmer – Trick, illusioner och optiska villor

PRODUCERAD AV: Filmveckan för skolor & filmskolan Valve
INNEHÅLL: Material för grundskolorna om att producera trickfilmer och illusioner.

Självporträtt

PRODUCERAD AV: Filmveckan för skolor & filmskolan Valve
INNEHÅLL: Material som undervisar i att göra ett digitalt självporträtt. Fungerar för elever från år 3 till 9.



Käytöskukka ja Pikkuli audiovisuaalista kieltä opettamassa

TEKSTI **MARJO KOVANEN, KOULUKINO** KUVA **KÄYTÖSKUKKA/KAVI**

PERUSTA elokuvanlukutaidolle luodaan jo varhaiskasvatuksessa. Digitaalisissa ympäristöissä ja mediamaailmassa varttuvat lapset tarvitsevat laajojen lukutaitojen hallintaa sekä opinpolulla että elämässä pärjäämiseen. Elokuvanlukutaito ja audiovisuaalinen lukutaito ovat keskeinen osa nykypäivän ja tulevaisuuden monilukutaitoa, laajojen luku- ja kirjoitustaitojen kirjoa, joiden oppimiseen jokaisella on oikeus. Lukutaidon pohjaa rakennetaan varhaiskasvatuksesta lähtien. Miten audiovisuaalista kulttuuria ja elokuvanlukutaitoa voi lähestyä pienten lasten kanssa?

Digitaalinen media, jossa audiovisuaalisuus on keskeisessä roolissa, on läsnä lasten elämässä usein jo syntymästä lähtien. Siksi liikkeelle kannattaa lähteä lapselle tutuista mediaympäristöistä, niiden ilmiöistä ja hahmoista. Yksi konkreettinen työkalu on Kansallisen audiovisuaalisen instituutin Elokuvapolku-palvelu, jonka varhaiskasvatukseen sekä esi- ja alkuopetukseen suunnattu osio Esipolku julkaistiin 2021. Avoimella ja maksuttomalla Esipolulla tutustutaan elokuvakerronnan perusteisiin sekä mediailmiöihin lyhyiden animaatioiden ja niissä seikkailevien tuttujen hahmojen, kuten Hinkun ja Vinkun, johdattamana. Polun tehtävät innostavat myös tekemään ja kokeilemaan vaikkapa animaatiotekniikoita ja elokuvan äänimaailman luomista.

Fiktiivisten animaatioiden lisäksi Esipolulla tutustutaan dokumentaariseen kerrontaan sekä mainoselokuvaan arkistoarteiden kautta. Lasten kanssa on hauska ihmetellä, miltä näyttää 1960-luvun Batman-juoman mainos tai onko Kippari-purkan 1950-luvun mainoksessa mitään yhteistä nykypäivän karkkimainoksen kanssa.



Tunnetaidoilla on mediakasvatuksessa oma merkittävä roolinsa ja niihin paneudutaan myös Esipolulla. **Metsämarja Aittokosken** luoma ihaštuttava Pikkuli-hahmo seikkailee omissa lyhytanimaatioissaan eri tunneteemojen parissa. Esipolulla nähdään neljä eri Pikkuli-tarinaa ja niiden kautta päästään tutkimaan muun muassa pelon tunnetta, animaatiotekniikoiden ja elokuvan äänien ohella.

Esipolku toimii elokuvakasvatuksen työkalupakkina pienten lasten kanssa työskenteleville ja lisäksi se vastaa Uudet lukutaidot -kehittä-

misohjelmassa laadittuja varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja osittain myös alkuopetuksen medialukutaidon osaamisen kuvauksia. Keskeistä Esipolulla on audiovisuaalisen lukutaidon haltuunoton ensi askeleet, mutta se avaa myös laajempia näkökulmia esimerkiksi lasten omiin mediamaailmoihin sekä mediaan liittyviin turva- ja vuorovaikutustaitoihin.

Esipolun sisällöissä ja tehtävissä on käytetty myös Koulukino ry:n elokuvakasvatusasian-tuntemusta ja oppimateriaaleissa kehitettyjä elokuvakasvatuksen menetelmiä.



Lyyti Kynäsen ja Seppo Sanasen oppimateriaalisarja

TUOTTAJA: Aikakausmedia

SISÄLTÖ: Printtilehden tekoon Lasten lehtikone -ohjelma, Lyytin ja Seppo harjoituslehtinen, Lehtimetsäläinen-satukirja, tunne- ja vuorovaikutustaitoihin keskittyvät Lyytin ja Sepon kaverikortit -peli sekä kaksi laulua. Kohderyhmä varhaiskasvatusikäiset.

Lasten uutiset

TUOTTAJA: Oulun lastenkulttuurikeskus / Valveen elokuvakoulu

SISÄLTÖ: Esi- ja alkuopetukseen suunnattu materiaali opastaa tekemään lyhyitä uutisvideoita ajankohtaisista tapahtumista sekä muista teki-joille tärkeistä asioista.

Mediadiologia!

TUOTTAJA: Mediametka ry

SISÄLTÖ: Keskustelukortit alakouluun mediakasvatuksen tueksi

Polkuja medialukutaitoon. Opas varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen

TUOTTAJA: KAVI

SISÄLTÖ: Opas sisältää medialukutaidon valtakunnalliset hyvän pedagogisen toiminnan kuvaukset.

Monilukutaito omaksi

TUOTTAJA: Mediametka ry

SISÄLTÖ: Oppimateriaali 4-6-vuotiaille. Mukana ohjeet äänityöpajaan, videotyöpajaan ja animaatiotyöpajaan.

Lapsi ja media – 7 vinkkiä digiajan kasvattajalle

TUOTTAJA: Mannerheimin Lastensuojeluliitto

SISÄLTÖ: Vinkkejä vanhemmille ja kasvattajille lapsen mediataitojen kehittymisen sekä tasapainoisen ja vastuullisen mediankäytön tukemiseen.

Spoofy tietoturvapeli

TUOTTAJA: CGI

SISÄLTÖ: Spoofy on älylaitteelle ladattava oppimis- ja tietoturvapeli koulunsa aloittaville. Se tutustuttaa kyberturvallisuuden sanastoihin ja ilmiöihin.

Elokuvalisenssi-verkkopalvelu

TUOTTAJA: M&M Viihdepalvelu Oy – Elokuva-lisenssi
SISÄLTÖ: Digitaalinen elokuvakasvatuspalvelu opetus- ja kasvatusalan ammattilaisille. Verkkopalvelun tavoitteena on helpottaa opetuksen suunnittelua ja vähentää siihen kuluva-aikaa.

Elokuvapolon Esipolku

TUOTTAJA: KAVI
SISÄLTÖ: Perusopetukseen suunnattujen ja nyt päivitettyjen Ala- ja Yläpolkujen rinnalle on tuotettu Esipolku, joka tukee varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen elokuva- ja mediakasvatusta

Elokvakasvatusta etäopetukseen

TUOTTAJA: Koulukino ry.
SISÄLTÖ: Kosteesta vinkkejä maksutta kotona katsottavista elokuviista oppimateriaaleineen ala- ja yläkouluille sekä toisen asteen oppilaitoksille. Vinkit on jaoteltu pitkän fiktion, dokumenttielokuvan ja lyhytelokuvan kategorioihin.

Seikkailuopas elokuvakerhoille

TUOTTAJA: Valveen elokuvakoulu Oulussa
SISÄLTÖ: Elokuvakerhojen opas kannustaa elokuvaharrauksen pariin. Sen avulla on helppo käynnistää oma elokuvakerho. Oppaasta hyötyvät esimerkiksi opettajat ja nuoriso-ohjaajat.

Elokuvalliset musiikkivideot

TUOTTAJA: Valveen elokuvakoulu Oulussa
SISÄLTÖ: 60 min. kestävä näytöksen teemanäytös elokuvalliset musiikkivideot. Näytöksen yhdeksän videota esittelee mediaopettaja Antti

Haaranen. Sisältö on räätälöity perusasteen yläluokille ja lukiolaisille.

Keisarinnan uudet vaatteet

TUOTTAJA: Eetti
SISÄLTÖ: Keisarinnan uudet vaatteet on tietoa ja tanssitaidetta yhdistävä työpaja vaatteiden elinkaaresta ja vastuullisesta kuluttamisesta alakoulun 3.–4.-luokkalaisille. Työpaja kestää noin kolme oppituntia ja sisältää viisi opetusvideota.

Elokuvapolku

TUOTTAJA: KAVI
SISÄLTÖ: Elokuvapolku sisältää ala- ja yläpolut, jotka on suunniteltu kouluissa tehtävän elokuvakasvatuksen tueksi. Polkujen tehtävät tukevat koulussa tai koulunäytöksissä nähtävien elokuvien käsittelyä oppitunnilla.

Kelaamo.fi

TUOTTAJA: Koulukino ry
SISÄLTÖ: Kelaamoista löytyy kootusti suomalais-ten lasten ja nuorten tekemiä videoita ja elokuvia. Sivustolle voi lähettää oman elokuvansa tai osallistua sen kautta useisiin valtakunnallisiin elokuvakilpailuihin.

Sarjiskone

TUOTTAJA: Aikakausmedia
SISÄLTÖ: Sarjiskoneella lapset ja nuoret pääsevät itse tekemään, tallentamaan ja jakamaan omia sarjakuviaan verkossa niin mobiililla, tabletilla kuin tietokoneellakin. Sarjiskone.fi on suunniteltu työkaluksi sekä oppimiseen, opettamiseen että median tuottamiseen.

CinEd -elokuvakirjasto

TUOTTAJA: CinEd-verkoosto ja IhmeFilmi
SISÄLTÖ: Kokoelma nyky- ja klassikkoelokuvia ei-kaupalliseen käyttöön. Mukana on pedagogi-



Kuva: Junes Haarla

sia harjoituksia nuorelle yleisölle suunnattuihin elokuvaesityksiin. Alusta sisältöineen on monikielistä. Elokuvat ovat nähtävissä alkuperäiskielisinä ja ne on tekstitetty useille kielille.

Kotitehtäviä elokuvakasvatukseen

TUOTTAJA: Koulujen elokuvaviikko
SISÄLTÖ: Kuvaa yksinkertaisia elokuvatrikkejä, etsi videokameran avulla merkkejä vuodenajoina, tee avaruusseikkailu ja askartele illuusioleluja! Mukana ohjeistuksia etäopetukseen ja kotitehtäviin ja ideoita elokuvaharrauksen ylläpitämiseen kotoa käsin. Tehtävät on jaoteltu 0–2.-luokille, 3.–6.-luokille ja 7.–9.-luokille.

Kaikki kuvaa

TUOTTAJA: Amazement
SISÄLTÖ: Sivusto, joka opastaa oman elokuvan tekemisessä alusta loppuun. Sivuston oppimateriaali koostuu elokuvan eri osa-alueita käsittelevistä videotutoriaaleista. Kohderymä peruskouluikäiset.

Vanhemmille ja opettajille on tarjolla omat paketit pelin suunnitelmalliseen kasvatuskäyttöön. Peli on saatavilla suomeksi ja ruotsiksi.

Medialeikki

TUOTTAJA: Kirkkonummen varhaiskasvatus, Diggaa mun digimatkaa -hanke
SISÄLTÖ: E-kirjassa opetellaan kriittistä medialukutaitoa valokuvaamisen ja äänittämisen avulla. Materiaali esittelee pedagogiikkaa Medialeikin taustalla sekä konkreettisia esimerkkejä sen käytännön toteuttamiseen. Materiaali on saatavilla myös ruotsiksi.

Meidän jutusta tuttu

TUOTTAJA:KAVI, Ampun 4H-yhdistys, Media-metka, OAJ ja Plan Suomi
SISÄLTÖ: Meidän jutusta tuttu -toimintamallissa tutustutaan pienten lasten kanssa videokuvaamiseen ja itselle tärkeiden asioiden esittelyyn leikkiliisten kokeilujen avulla.

Ota ensiaskeleita digitaalisessa mediassa

TUOTTAJA: Mannerheimin Lastensuojeluliitto
SISÄLTÖ:Toiminnallinen oppituntimalli 1.–2.-luokkalaisille. Oppitunnin teemoina ovat mielekäs mediankäyttö osana arkea sekä muut huomioiva ja turvallinen mediankäyttö.

Osuvat taidot – digitaitojen valtakunnallinen osaamismerkistö

TUOTTAJA: Osuvat taidot -hanke / Tiek
SISÄLTÖ: Sisältää viisiportaisen mallin digiosamisen todentamiseen. Osaamismerkit on tarkoitettu yhtä lailla opiskelijoiden, opetushenkilöstön, työelämän, vapaan sivistystyön henkilöstön ja asiakkaiden tai kenen tahansa kansalaisen suoritettaviksi.

Kopiraittila

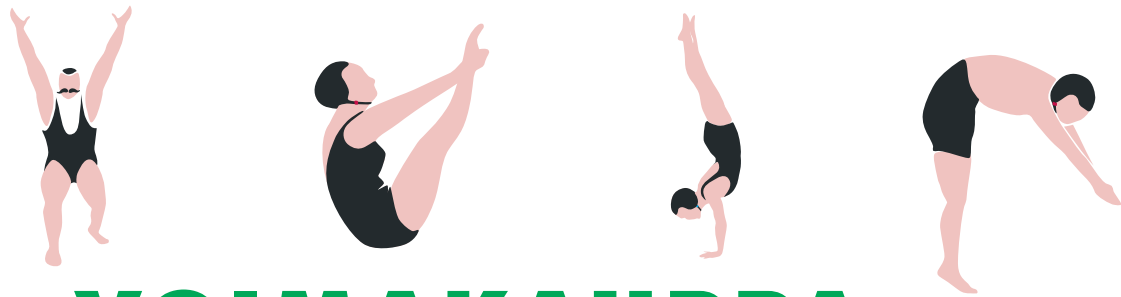
TUOTTAJA: Kopioisto
SISÄLTÖ: Tekijänoikeuden ABC, pelien, tehtävien ja tietoiskujen muodossa. Opetusmateriaalia ja tietoa eri ikäluokille alakoulusta korkeakouluun saakka. Myös ruotsiksi.

Digitreenit

TUOTTAJA: Yle Oppiminen
SISÄLTÖ: Kymmenittäin vinkkejä ja peruskurssi tekniisten digitaitojen kehittämiseen. Digitreenit on suunnattu koko kansalle. Digitreenien tavoitteena on estää syrjäytymistä ja parantaa suomalaisten tasa-arvoa digiyhteiskunnassa.

Elokuva- ja taidekasvatus

Tekniset mediataidot



VOIMAKAUPPA – UTELIAAN, AKTIIVISEN JA OPPIMISHALUISEN KAUPPA

Tilaukset: kauppa.voima.fi & tilaukset@voima.fi

Jari Tamminen

NAUTI TYHJYYDESTÄ JA MUITA VASTAMAINOKSIA

Vastamainoksia ja niihin liittyviä
artikkeleita, jotka ovat ilmestyneet
Voimassa 2015-2019.

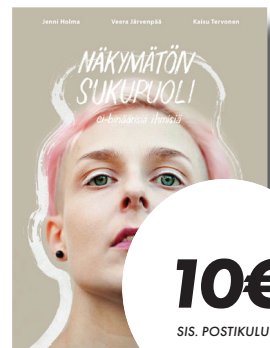
25€
SIS. POSTIKULUT



Jenni Holma, Veera Järvenpää
ja Kaisu Tervonen

NÄKYMÄTÖN SUKUPUOLI

Ensimmäinen suomalainen
tietokirja muunsukupuolisuudesta.
Kirja koostuu valokuvista,
omäänisistä henkilötarinoista ja
sarjakuvista.



10€
SIS. POSTIKULUT



15€
SIS. POSTIKULUT

Le Monde diplomatique

MAAILMAN- TALOUDEN KÄSIKIRJA

Kirjassa 50 asiantuntijan ryhmä
taloustieteilijöitä, taloustoimittajia
ja talouden lehtoreita on laatinut
visuaalisesti kunnianhimoisen ja kattavan
kokonaisuuden taloudesta.



6€
SIS. POSTIKULUT

Jari Tamminen

HÄIRIKÖT KULTTUURIHÄIRINNÄN AAKKOSET

Runsaasti kuvitettu tietokirja
kulttuurihäirintänä tunnetusta
ilmiöstä. Teos lisää medialukutaitoa
ja antaa välineitä tulkita mediaa,
taloutta ja politiikkaa.

Riina Tanskanen

TYMEÄT TYTÖT AIKUISTUMISRIITTEJÄ

Värejä, suloisuutta ja vastarintaa
pursuavat sarjakuvat iskevät
tyttöyden kipupisteisiin.



24,90€
SIS. POSTIKULUT

Hanna Niittymäki

IHMISIKSI ELÄMISEN TAITO

Viihdyttävä esseekokoelma
tärkeistä asioista. Se rakentuu
jo vuodesta 2015 *Rauhan
puolesta* -lehdessä ilmestyneen
Rauhankasvatusneuvolan
ympäri.



19€
SIS. POSTIKULUT

VOIMAN VUOSITILAUS

Tilaamalla lehden olet aina
ensimmäisten lukijoiden joukossa.

Samalla tuet riippumatonta
journalismia ja Voiman
ilmestymistä jatkossakin.



10 numeroa
39€

Juho Toiskallio

GRAFFITI – WRAITTERIN KÄSIKIRJA

Teos kertoo, mitä graffiti on
ja miten sitä tehdään.



19,90€
+ POSTIKULUT

LISÄÄ TUOTTEITA VERKKOKAUPASSA!